

H 4499. 2/12

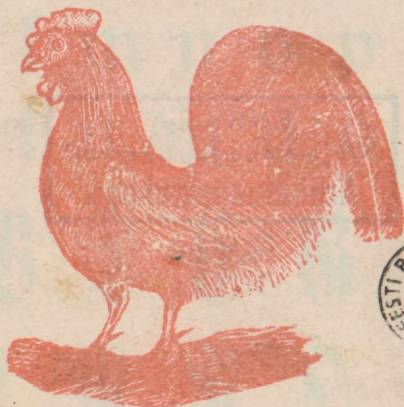
Uus aabits

ehf

kodulaste raamat,

kust lühikese ajaga võib lugema ja kirjutama õppida.

Tarfa tsensuri
orbidist 1912.

Eesti kull, ja kena lund, Ärata ka wara mind:
Et ma saaksin õppima, Elutarkust noppima.

—❖❖❖—
Viljandis, 1903.

A. Tõllajeppe'a trükitöja trükk ja kulu.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

36822

36821

Uus aabits

ehf

kodulaste raamat,

kust lühikese ajaga wõib lugema ja kirjutama õppida.

A b d e g h i j k
l m n o p r s s
t u w ä ö õ ü.

U B D E G H I
K L M N O P R
S T U W Ä Ö Ü.

A. Tõllajeppe'a trükk ja kulu, Wiljandis 1903.

I. Lugemise ja kirjutamise õpetus.

1.

a e i u

a e i u

u i a e i u e i

a u ei ui ai ui ai

ae ea ei

au ai ui ei ae

au ai ui ei ae

O U M

o

u

m

o u n a m e u

n o e a i ai oi

ui ei na ne ni nu

ma me

mo mu mi mina

mo

mu

mi

mina

r w l s f

r w l s f

r o u i a e l f

m n a o i w s

mo ra fa la wa

na wa

ilu wila

ilu wila

b p d t
b p d t

f a o p a pa ra

f a sa n a na f

a sa t a ta m a

ma w a

wara waba sada

wara waba sada

g k h i

g k h i

j a ja k a ka la

wa ra ora oſa aga

maga waga ahi wahi

kari hari mari

kari hari mari

ä ö ö ü

ä ö ö ü

ü õ ð e õde õ i

s õis wõis õõ föö

löö wöö möö küir

üir müir tüir

lüis küis müis

lüis küis müis

7.

aa ee ii oo uu

aa ee ii oo uu

aas, paas, maas, laas, faas, raas,
weel, eel, teel, feel, meel, hiir, fiir,
piir, wiir, jooſ, kooſ, looſ, ſuur, juur,
kuur, uur

eesti mees istub rees.

eesti mees istub rees.

8.

ää öö õõ üü

ää öö õõ üü

äär, määr, säär, jäär, nõör, põör,
öö, töö, söö, löö, mõõn, põõn, lõõſt,
rõõſt, hüüd, püüd, nüüd, müüd, süüd

öö on mööda nüüd.

öö on mööda nüüd.

9.

ae oe oi õi õu

aed, saed, waew, faew, laew, foe, joe,
loe, toit, foit, loit, õis, wõis, mõis,
õu, nõu, kõu, jõu, põu, rõuf, tõuf,

finu nõu käib üle jõu.

finu nõu käib üle jõu.

10.

ai ea ei iu ui au

sai, lai, mai, wai, heal, seal, peal,
teal, eit, peit, neid, meid, leid, teid,
fiud, liud, nui, fui, sui, auf, lauf,
pauk, mauk, fiin on fiud,

seal on liud.

seal on liud.

11.

äe ðe oe äu äi

fäed, fäed, näed, wäed, mäed, ðe, pðe,
tðe, fðel, ðel, nðel, fve, fve, fäu, näu,
äi, fäi, täi,

fafs tegi näu.

fafs tegi näu.

12.

kk ll mm nn pp rr ss tt

laff, paff, taff, waff, tall, mall, fall,
hall, pall, samm, ramm, kamm, tamm,
konn, sonn, onn, pann, wann, fopp,
fopp, ropp, fapp, napp, fapp, papp,
kurr, wurr, firr, forr, wirr, warr,
kafs, pafs, lafs, tafs, mäfs, äfs, kott,
pott, rott, lott, ott,

ott, ja waene rott!

ott, ja waene rott!

13.

a b d e g h i j k l m n
o p r s t u w ä ö ü

üfs, faks, tuks, taks, faks, maks, paks,
waks, fild, kild, alg, jalg, sõlg, wõlg,
õlg, malk, palk, falk, hull, pulk, ilm,
film, falm, malm, laps, faps, raps,
naps, fops, lops, pops, firn, wirn,
pirn, pars, wars, kiisf, wiisf, liisf,
juust, tuust.

14.

juba wäikste tähtega
oskan kofku lugeda:
armas ema õpeta
et saan juured selgeks ka!
näita mulle kätte ja,
kus on juur ja kulus a;
o ma tunnen isegi:
jee on sõdrif alati!

15.

A E I U

a e i u

A E I U

A on siin. E on see! I on prae-gu
ees. U on ka sel-le tü-ki sees! A-bi
on a-la-ti tar-wis. E-ma, see tükf siin
on sal-mis! I-me, mis nüüd mi-nu
ees: Uu-ri ei kan-na see mees!

16.

O N M

o n m

O N M

Mati o-le auus: Nii sa e-la sur-ma-ni.
Möt-le häs-ti jä-re-le, mis sul õp-peb

e=ma=ke. D=ma jöu-ga ei saa kau=ge=le.
 Nu-ga ei o=le lap=se a=si. Ma=ru
 mü=hab.

17.

R W L S

r

w

l

s

R W L S

Rub-la ra-ha. War-gus on pa-ha.
 Lin-na ta-han min-na. Si-na ei lä-
 he sin-na! Ru-mal ei ta-ha õp-pi-da.
 Wa-lel on lü-hi-ke-fed ja-lad. Lais-
 kus on hir-mus. Si-na pe-ad sõ-na
 kuul-ma!

18.

B P D T

b p d t

B P D T

B täh-te ees-ti sõ-na-des ei tu-le et-te.
 Bart läks u-ju-ma wet-te. Düü-na
 jõ-gi on suur ja lai. Tii-u-le saab
 sar-wif sai. Ber-lin on suur linn.
 Pee-ter on poi-si ni-mi. Don on ka
 jõ-gi. Tar-gast pee-tak-se lu-gu.

19.

G K H J

g k h j

G K H J

Gree-ka maa on wä-ga wäi-ke. Kell kolm tõu-sis
 päi-ke. Halb laps ei loe. Taa-nil hak-kas jõe. Gloo-

bus on maa ku=ju. Kes jööh, see lööh. Hal=ba
ei to=hi mõ=tel=da. Tu=han ja Tuu=la tu=le=mad.

20.

Ä Ö Ö Ü

ä ö ö ü

Ä Ö Ö Ü

Ä=ra hõis=ka en=ne õh=tut. Ö=lu on od=ra=dest teh=
tud. Ö=si hul=gu=wad war=gad. Ü=le=mad pe=a=
wad tar=gad o=le=ma. Ä=si ki=rif on Tar=tu maal.
Ö=pe=ta=ja üt=leb jut=lust. Ööl on ü=hek=sa poe=ga.
Ü=hen=dus teeb tu=ge=waks.

21.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z

An=na, Ber=tha, Doo=ra, Ce=wa, Gus=taw, Hend=
rif, Jo=han, Kaa=rel, Lee=na, Ma=ri, Mi=ko=lai, Ol=
ga, Pee=ter, Soh=wi, Tii=u ja Wii=u on i=ni=mes=
te ni=med.

22.

Aed, ait, furg, furk, fing, fint, laud, laut, laug,
 lauf, aug, auf, lind, lint, sild, silt, kuld, kult, särg,
 särk, pang, pank, rong, ronk, wöid, wöit, söid, söit,
 fing, fint.

Kofm söpra.

23.

Kus, kuus, kes, kees, kas, kaas, koll', kool, kepp,
 keeb, kupp, kuub, kell, keel, hell, eel, sul, suul, mul,
 muul, kull', kuul, hull, huul, will, wiil, es, ees,
 fes, fees, mes, mees, sapp, saap, ropp, roop, hop,
 hoop.

24.

Tutt, juit, mitt, muut, rutt, ruut, latt, laat,
 koff, kooft, sepp, seep, utt, uut, tiff, tiif, pits, piits,
 luff, luuf, patt, paat, watt, waat, fott, foot, nott,
 noot, rott, root.

25.

Laad, laat, maad, maat, kuud, kuut, puud, puut,
 jaad, jaat, jaag, jaaf, jööd, jööt, toob, toop, wiid,
 wuit, wiid, fiit, riid, riit, lood, loot.

Hoer.

26.

Pal=ga, pal=ka, mal=ga, mal=ka, jal=ga, jal=ka,
ron=ga, ron=ka, ka=si, kaš=si, ja=si, jaš=si, a=si, waš=
si, kii=si, kaš=si, wa=raš, war=raš, la=maš, lam=maš,
wär=gi, wär=ki, mär=gi, mär=ki, jär=gi, jär=ki, fär=gi,
fär=ki.

27.

Ro=li, koo=li, wo=li, woo=li, ke=da, kee=da, ja=da,
jaa=da, te=da, tee=da, a=der, aa=der, re=del, ree=del,
te=der, tee=del, ja=baš, jaa=baš, ra=baš, raa=baš, ka=lu,
kaa=lu, jō=ru, jōō=ru, lo=ri, loo=ri, ju=ri, juu=ri, ku=ri,
kuu=ri, pu=ri, puu=ri.

28.

Soo=gi, joo=ki, jōō=gi, jōō=ki, lōō=gi, lōō=ki, rōō=gi,
rōō=ki, kōō=gi, kōō=ki, koo=di, koo=ti, woo=di, woo=ti,
laa=da, laa=ta, jaa=da, jaa=ta, mōe=da, mōe=ta, pii=bu,
pii=pu, paa=di, paa=ti, waa=di, waa=ti, taa=di, taa=ti.

29.

Ya=gi, la=ki, laf=ki, ja=gi, ja=ki, jaf=ki, ma=gu,
ma=ku, maf=ku, ja=gu, ja=ku, jaf=ku, ta=gu, ta=ku,
taf=ku, pu=gu, pa=ku, paf=ku, ra=da, ra=taš, rat=ta,
mä=da, mä=taš, māt=ta, ke=da, kee=da, kee=ta, ja=da,
jaa=da, jaa=ta, mō=du, mōō=da, mōō=ta.

30.

Du=le=ma, tuu=la=ma, fu=lu=ma, fuu=la=ma, lu=ge=ma, lüf=fa=ma, ja=ga=ma, jät=fa=ma, jo=ni=ma, soo=ni=ma, ti=ba=ma, tip=pi=ma, ra=ba=ma, rap=pa=ma, wo=li=ma, woo=li=ma, wa=di=ma, waa=ta=ma, hul=gu=ma, hul=ku=ma, lu=ge=ma, pu=ge=ma, pak=ku=ma, kak=ku=ma.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

üks, kaks, kolm, neli, viis, kuus, seitse, kaheksa, üheksa, kümme.

31.

Pliks ja plaks, juur on jaks, raa=mat on paks, kops ja maks, meid on kaks, riks ja raks, liks ja lõks, pliks ja plõks, sel=ge on tükk, ot=šas on trüff, fell on fruis, wõ=ta nüüd fruis, too mul=le wett, an=na pa=rem mett; ras=ke=maid tüf=ki=ši hak=kan nüüd lu=ge=ma, i=lu=šaid jut=tu=ši, e=ma, jaad kuul=da ja!

II. Weikesed lugemise tüfid.

1.

Isa ja Duku.

Isa pani prillid ette ja wõttis raamatu kätte. Siis luges ta sealt ilusa jutu Dukule ette. Dukul oli suur rõõm ja ta ütles: „Isa, osta mulle ka prillid, et ma lugeda saaksin!“ Isa wastas: „Kui ma linna lähen, küll siis ostan.“ Paari päewa pärast läks isa linna ja tõi Dukule aabitja.

2.

Mäljane warblane.

Oli külm ja tuisune tali. Waesed linnukesed ei saanud kuskilt süüa, waid lendasiwad sinna ja tänna ja juriwad tuisu kätte ära. Niimult üks warblane oli dieti julge. Ta lendas tua akna alla, kus weikene Piisi elas ja jäi akna lauale seisma. See Piisi tegi akna lahti

ja söötis waest warblast. Ema ütles: „Toida ikka linnukesi, siis oled ja taewa Isale armast!“

3.

Kuri pois.

Tõnis oli kuri pois, kes ühelgi linnule ega loomakesele armu ei andnud. Suwel oli ta arm-
jam amet metsa mööda hulkuda ja linnukeste pesi
üles otsida. Leidis ta pesa kätte, siis wõttis ta kobe
munad ehk ka pojad ära, wistas pesa maha ja tram-
pis jalge all puruks. Korra ronis ta kõrge kuuse
otja warese pesa lõhkuma. Ta kää all kattes üks
mädanud oks, nii et ta puu otjast maha kukkus ja
kää luu katki murdis. Oma ütles: "See on julle
palgaks, et ja linnukeste pesi lõhkufid!"

4.

Haige jänes.

Krants ja Tuks ajasiwad ühte noort jäneft taga
ja jaiwad ta kätte. Krants oli wäga kuri ja ham-
mustas jäneft kõwasti, nii et ta waenekene enam
edasi jooksta ei saanud. Piiji ja Minni, kes karja
hoidsiwad, nägiwad seda, läksiwad juure, wõtsiwad
haige jänesekehe sülle ja wiisiwad kodu. Siin toit-
siwad nad teda kapsa lehtede ja sooja piimaga. Kui
jänese jalg jälle paranes, nii et ta jooksta sai, siis
wiisiwad lapsed ta metsa ja lasksiwad ta lahti. Tänes
jooksis eemale, istus siis maha ja waatas tänuliku
pilguga Piiji ja Minni peale.

5.

See pois.

Dimu tuli külasse ja küsis Jukule kolm kopikat. Isa ütles: „Selle raha eest osta enesele konnveffa!“ Juku võttis mütsi päha ja tahtis küla poodi tõtata, mis mitte kaugel ei olnud. Teel tuli talle waene fant vastu. „Mis kasu on mul konnvefidest,“ mõtles Juku. „Parem annan kolm kopikat sandile, temale on jeda väga tarwis!“ Ta surus kolm kopikat sandile pihku ning jooksis siis kodu tagasi. Kodus ei lausunud ta sellest midagi, et ta oma kolm kopikat sandile küsis.

6.

See õde.

Beikene Miili ja Maali olivad üksteisega tuas. Miili hakkas hullama ja tõukas kogemata juure kiwi waagna laua pealt maha, mis vastu põrandat tuhanded tükkis katti läks. Isa astus parajasti tuppa ja küsis: „Kes ajas waagna maha?“ — „Mina,“ kostis Maali, „ma tõukasin waagnale kogemata külgi!“ „Siis jaad pekja!“ kostis isa. Kui Miili jeda kuulis, hakkas ta nutma ja ütles: „Ei, isa, mina tegin waagna katti!“ Isa ütles: „Teie olete head lapsed, et teine-teist armastate; ma annan waagna kattitegemise andeks.“

7.

Õhtul.

Mu armas, kallid Jeesuke,   Kui olen üle keelu läind
 Ma pisikene lapsuke   Ja täna mõnda paha teind,
 Sind palun kõigest jüdamest: Siis anna andeks minule,
 Mind kaitse iga kahju eest!   Sa helde hingekarjane.

Küüd lae rahus hingata
 Mind ja mu isa, ema ka,
 Ning tee, et inglid ilusad
 Meil woodi ääres walwawad.

J. Kuhlbars.

8.

Peedu ja Kusti.

Peedu ütles: „Kusti, anna mulle oma pliiatsit!“ Kusti vastas: „Ega see sinu pliiats ole, osta ise omale!“ Vähe aja pärast küsis Peedu: „Kusti, kas sa pähkleid tahad?“ Kusti vastas: „Anna ruttu jüia!“ Sellest oli näha, et Kusti ihue pois oli, kes teisele midagi anda ei tahtnud, aga ise küll heameelega vastu võttis.

9.

Ahne koer.

Koer läks üle silla ja kandis konti juus. Ta nägi wee sees oma varju ja mõtles, et see teine koer on, kes ka konti kannab. Ta hüppas wette, et teise koera käest konti äraiskuda. Wees ei leidnud ta koera ega konti ees, aga oma konti kaotas küll ära. Tühjalt ronis ta jõest wälja, raputas ennast weest puhtaks ja lonkis kurwal meelel kodu poole.

Kes piwe läheb püüdma, kaotab kanagi käest ära.

10.

Sell' wägi, sell' wõimus!

Weikene Piitsu leidis hea konti ja tahtis seda närima hakata. Parajasti kui ta maha istus ja konti kápade wähele võttis, tuli suur karja Krants juure ja ütles: „See kont on minu!“ Weikene Piitsu ei

tahtnud küll anda, aga Krants ajas hambad paljaks ja tuli larišedes Pitsule kaela. Et Pitsju veel noor ja jõuetu oli, siis ei suutnud ta Krantšile vastu panda ja jättis kondi temale. Krants hakkas konti närima, aga Pitsju waatas haleda meele ja wesife juuga pealt.

Kell' wägi, jell' wõimus, kell' kott, jell' kohus.

11.

Mu isamaa, armas:

Mu isamaa, armas,
 Kus jündinud ma:
 Sind armastan ma järjest,
 Ja kiidan lauluga.

Ei feedrid, ei palmid
 Ei kaswa me maal,
 Waid siiski kenad männad
 Ja kuused igal raal.

Si hõbedat, kulda
Si leita me maal,
Waid wiljakandjat mulda
Dn leida igal pool.

Dh ditse weel kaua
Mu isade maa:
Sa maa, kus palju wilja
Ja wainu wara ka!

8. Kuhlbars.

12.

Kuri wares.

Ülewal kõrgel puu ladwas oli warese peja. Alla tihedate ja suurte oksade wahete tegi weifene lepalinnufene oma ilusa pejakese, munes sinna wiis weikest munakese ja audus pojad wälja. Warejel ülewal kuuse ladwas, oliwad suured tublid pojad, kes hirmus näljased oliwad ja ühte lugu jüüa waakusiwad. Sääraniis himukad oliwad nad liha peale. Warese ema ei teadnud, kust neile liha wõtta. Kord nägi ta, et weifene lepalinnufene oma poegadele jüüa wiis. Nagu nool lendas ta kuuse ladwast alla ja otjekohe lepalinnufese peja kallale. Küll piukusiwad pojad ja küll palus ema haledasti, aga kuri wares ei jättnud, waid kandis ühe lepalinnufese poja teise järele oma peja juure ja jõötis neid oma ahnetele ja suurtele poegadele. Kui peja tühi oli, lendas waene lepalinnufene jügawale metsa ja juri sinna juure mure kätte ära.

13.

Ema hoof.

Weifene Ein=
 da tegi ene=
 jele õlewihust
 tite (pupe).
 Ta talitas ti=
 tega juft nii,
 nagu oleks see
 elaw laps ol=
 nud: mähkis
 teda mähkme
 fisisje, kuskutas
 ja kaisjutas ja
 jutjutas juu
 ääres. Tsegi
 jüüa andis ta
 oma õlewihu=
 le, ja tegi jõe=
 tes niijuguse
 ošawõtlifu
 nän, nagu di=

ge ema kunagi, kes oma armast last toidab. Kui
 ta tema kõhu täis oli jõotnud, siis wõttis ta õle=
 wihu põlwele, kiigutas teda seal ja laulis:

„Eõits, jõits jõtsele,
 Üle oja onule,
 Läbi lep'ku lellale,
 Teed mööda tädile!
 Ptru, ptru Riiga,
 Too lapsele jaia!“

14.

Kuidas Miisi fargaks tehtakse.

Miisi, filmad lasti tee:

Mina tunnen a-b-d!

Spid täheb selget's ja,

Maatus-rooga annan ma!

U on nagu hoburand,

T fui meie aias laud. —

Fui ja õppimises riigits,

Mildi-raamatu faats piigits!

Maata, o on ämmargune,

e on firbi farnane;

I on nagu niifat näha —

See jääb sulle koge päha?

R. E. Sööt.

15.

Kirja wahemärgid.

- , komma; jelle märgi juures seisata pisut.
 ; semikoolon; siin peata wähe rohkem.
 : koolon; pane tähele, uus mõte algab.
 . punkt; mõte on walmis, seisata.
 ? küsimise märk.
 „ “ jutumärgid.
 ( ) [ ] klammerid, fulgumise märk.
 ' kinstutamise märk.
 — mõtlemise märk.
 = ühendamise märk.
 *) ja † tähendamise märk.
 § paragrahw, jaomärk.

III. Palwed.

Sonniku palwe.

Mina tänan sind, armas taewane Isa, et ja mind minewal öösel nii armulikult hoidsid ja kaitsid kõige hinge ja ihu häda eest. Tänu ja kiitus olgu ka sulle, et ja minu wanemaid ja omakseid jell ööl oma armu kätel kandsid, nii et meie kõik koos jälle

sinu päewa walget näeme. Ära lasje minul täna mingit pattu teha ja hoia minust ja mu omakstest kõike kurja eemale. Tee mind sõnakuulelikuks lapses oma wanematele ja weel sõnakuulelikumaks sinule, ja minu kuningas ja Issand! Mita mind sinu käsju järele käia ja elada, nõnda et ma kord sinu igawest riiki kõige pühadega taewas wõiksin pärida. Kuule mind oma armisa Poja Issanda Teesuse Kristuse meie Sunnistegija pärast. Amen.

Õhtu palwe.

Armuline ja helde taewane Isa! Päike läheb looja ja pimedus sõuab ilma ning mina tahar oma woodisse heita. Tule sina mu juure walmama, nagu ja jeda päewal armulikult tegid, mis eest ma sind südamest kiidan ja tänan! Pane oma inglid minu ja mu omaksete woodi ääre, et nad kõike kurja eemale hoiaksid, nii et meie jälle rõõmuga uut päewa walguft wõime terwitada. Ma tänan sind, oh Sumal, et ja mind patu teedest eemale hoidsid ja mind aitasid sinu püha käsitude järele elada. Ole ka edaspidi minu juhtija, saatja, kaitseja ja warjaja ja ära lasje hinge waenlasel täna õõsi ega kunagi minu üle wõimust saada. Meie kõik oleme ju lapsed, oh ära jäta oma lapsi hädasse ja ära unusta neid mitte ära! Kuule meid oma põhjatuma armu ja oma armisa Poja Issanda Teesuse pärast. Amen.

Palwed enne söömist.

Kõikide filmad lootwad, Issand, sinu pääle, ja sina annad neile rooga omal ajal. Sina teed lahti

helded käed, ja täidad kõik, mis elab, hea meelega. Muu olgu Jumalale Siale, Pojale ja Pühale Waimule. Amen.

Issand Jumal, taewane Isa, õnnista meid ja neidsinatseid sinu andeid, mis meie sinu rohkest armust wastu wõtame, Jeesuse Kristuse, meie Issanda läbi. Amen.

Kristus ütleb: Inimene ei ela mitte ükspäinis leiwast, waid igast ühest sõnast, mis Jumala suust läbi käib! Amen.

Palwed pärast söömist.

Meie täname sind, Issand Jumal, taewane Isa, Jeesuse Kristuse oma Issanda läbi, kõige sinu ande ja heategemise eest, mis sa meile oled üles näitnud. Amen.

Tänage Issandat, sest tema on helde ja tema heldus kestab igawesti. Ta on meid jälle praegu armust jootnud ja jootnud, sellepärast olgu kiidetud tema püha nimi nüüd ja igawesti. Amen.

Sommiku laul.

Wiihil: Kes Jumalat nii lajeb teha.

Ma palun sind, ja helde Isa, Mind kaitse jellel päewal ja! Ka õnnistust mu tööle liisa, Et waew ei oleks asjata: Mind pea oma sõna sees, Et ma ei eksiks iganes!

Õhtu laul.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus tule ja!

1. Päem juba weereb loodele, Siis tulen jälle palwele, See juure, kes mu abimees, Sa kaitseja iga häda sees.

2. Mind, Jeesus, wõta kaitseada, Et õelus hukata ei saa! Su inglid seisku woodi ees, Siis puhata wõin rahu sees.

3. Su armuga, kui tefiga Mind hellalt finni kata ja; Su heldus kõiki warjaku Sa iga koda kaitsegu.

Laul enne söömist.

Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus.

Sa ära laje ialgi Meid ihu nälga näha, Waid jõdda, jooda alati, Kas olgu palju, wäha: Kuid rohkem meie hinge ja Kõll toida taewa mannaga Sa jooda eluweega.

Pärast söömist.

Wiisil: Oh Jeesus Kristus tule ja.

1. Oh Jeesus, sind me täname, Et tulid meie lauale, Sa jagasid nii heldeste, Mis tarwis ihu, hingele.

2. Oh ole edaspidi ka, Me helde jõötja, jootja ja, Sa oma püha sõnaga Meid alati ka kojuta!

IV. Suured ja väikesed Wenekeele
kirjutuse ja trüki tähed.

Aa Bb Cc Dd Ee Mm

Aa Bb Cc Dd Ee Жж
(A a) (B b) (C c) (D d) (E e) (Sche fche)

Зз Ии Ii Kk Ll Mm Nn

Зз Ии Ii Kk Ll Mm Нн
(Ze fe) (I i) (I i) (K k) (L l) (M m) (N n)

Oo Pp Rr Cc Tt Uu Фф

Oo Пп Рр Сс Тт Уу Фф
(O o) (P p) (R r) (C c) (T t) (U u) (ehw)

Xx Цц Чч Шш Щщ Ъъ

Xx Цц Чч Шш Щщ Ъъ
(kha) (tse) (tſche) (ſcha) (ſchſcha) (jer)

Ыы Ъъ Ъъ Ээ Юю Яя

Ыы Ъъ Ъъ Ээ Юю Яя
(jerdi) (jierj) (jätj) (E e) (Su ju) (Ja ja)

Өө Vv Йй
Өө Vv Йй
(hwita) (iſhitſa) (iſkratſoi)

V. üfs ford üfs.

1 ford 2 on 2 2 × 2 = 4 3 × 2 = 6 4 × 2 = 8 5 × 2 = 10 6 × 2 = 12 7 × 2 = 14 8 × 2 = 16 9 × 2 = 18 10 × 2 = 20	1 ford 3 = 3 2 × 3 = 6 3 × 3 = 9 4 × 3 = 12 5 × 3 = 15 6 × 3 = 18 7 × 3 = 21 8 × 3 = 24 9 × 3 = 27 10 × 3 = 30	1 ford 4 on 4 2 × 4 = 8 3 × 4 = 12 4 × 4 = 16 5 × 4 = 20 6 × 4 = 24 7 × 4 = 28 8 × 4 = 32 9 × 4 = 36 10 × 4 = 40
1 ford 5 on 5 2 × 5 = 10 3 × 5 = 15 4 × 5 = 20 5 × 5 = 25 6 × 5 = 30 7 × 5 = 35 8 × 5 = 40 9 × 5 = 45 10 × 5 = 50	1 ford 6 on 6 2 × 6 = 12 3 × 6 = 18 4 × 6 = 24 5 × 6 = 30 6 × 6 = 36 7 × 6 = 42 8 × 6 = 48 9 × 6 = 54 10 × 6 = 60	1 ford 7 on 7 2 × 7 = 14 3 × 7 = 21 4 × 7 = 28 5 × 7 = 35 6 × 7 = 42 7 × 7 = 49 8 × 7 = 56 9 × 7 = 63 10 × 7 = 70
1 ford 8 on 8 2 × 8 = 16 3 × 8 = 24 4 × 8 = 32 5 × 8 = 40 6 × 8 = 48 7 × 8 = 56 8 × 8 = 64 9 × 8 = 72 10 × 8 = 80	1 ford 9 on 9 2 × 9 = 18 3 × 9 = 27 4 × 9 = 36 5 × 9 = 45 6 × 9 = 54 7 × 9 = 63 8 × 9 = 72 9 × 9 = 81 10 × 9 = 90	10 × 10 = 100 10 × 100 = 1000 1000 × 1000 = 1,000,000 (üfs million.)

VI.

Meie ristiusu õpetuse viis peatükki

ehf

Martin Lutheruse veikene katekismus.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käst.

Mina olen Issand sinu Jumal, sul ei pea mitte teisi Jumalaid olema minu kõrvas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

Teine käst.

Sina ei pea Issanda oma Jumala nime mitte ilma asjata suhu wõtma; sest Issand ei jäta seda nuhtlemata, kes tema nime kurjaste prungib.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wammu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

Kolmas käst.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie jeda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Neljas käst.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsi hästi käib ja sina tana elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga, ega wi-hasta; waid et meie neid auu sees peame, neid teenime, nende sõna kuuleme, neid armjaks ja kalliks peame.

Viies käst.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale head teeme kõiges ihu hädas.

Kuues käst.

Sina ei pea mitte abielu rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie kasiinasti ja puhtasti elame kõnedes ja tegudes; ja et igauks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käst.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei wõta, ei kawala kauba ega petijse tööga eneste poole ei kiju; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswata ja hoida.

Kaheksas käst.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ära ei anna, keelt ei pekja, ega kurje kõnesid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõik head temast kõneleme ja kõik asjad heaks kääname.

Üheksas käst.

Sina ei pea mitte hinustapua oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kawaluwega ei piüa ega õiguise nimel eneste poole ei kiju; waid et meie teda aitame, et tema jeda enesel wõiks pidada.

Rümmes käst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimehe naist, julast, ümmardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimehe naist, peret ega weiseid ära ei awatele ega wägisi ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistsinastest käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, sünn Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patu nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest saadik, nende kätte, kes mind wihtawad; aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest saadik.

Mis see on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes neistsinastest käskudest üle astuwad, sellepärast peame meie tema wiha kartma ja ei mitte nendesinaste käskude wastu tegema; aga tema töötab armu ja kõik head kõigile, kes need käsud peawad, sellepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma ja hea meelega tema käsku mööda tegema.

Teine peatükk.

Bühast ristiusust.

Esimene õpetus.

U o o m i s e j t.

Mina usun Jumala Issa, kõigewägewama, taewa ja maa Looja sisse.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on loonud, mulle ihu ja hinge, silmad, kõrwad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled on annud, ja weel hoiab; peale selle riided ja kingad, söömise ja joomise, koha ja maja, naese ja lapse, põllu, weised ja kõik wara, kõik ihu ja elu tarwitust ja toidust rohkesti ja igapäew annab, ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja seda kõik teeb tema isalikust, jumalikust armust ja heldusest ja ei mitte jellepärast, et mina seda wäärt ehk teeninud olen. Selle eest on minu kohus teda kiita, tänada, teenida ja tema sõna kuulda. See on tõesti tõsi!

Teine õpetus.

U n a s t a m i s e j t.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Bühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariiast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surinud ja maha maetud, alla läinud põrgu handa, kolmandamal päewal jälle üles tõusnud surmuisi, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Issa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omast Tsast igawesti sündinud, ja ka tõsine inimene, neitsist Mariast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind, ärakadunud ja hukkamõistetud inimese, on peastnud ja lunastanud, kõigest patust, jurmast ja kuradi wäest; ei mitte fulla ega hõbedaga, waid oma püha kalli werega ja oma ilmajüüta kannatamise ja jurmaga; et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õuduses, nõnda kui tema on ülestõusnud jurmast, elab ja walitseb igawesti. See on tõesti tõsi.

Kolmas õpetus.

Pühitsemisest.

Mina usun Püha Waimu sisse, üht püha ristifogudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on?

Mina usun, et mina omast meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda sisse uskuda, ega tema juure saada; waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsumud, oma annetega walgustanud, õige usu sees pühitjenud ja hoidnud; nõnda kui tema kõik püha ristifogudust maa peal kutsub, fogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juures õige ja ainu usu sees hoiab; jessamas ristifoguduses tema minule ja kõigile usklikkudele iga päew kõik patud rohkesti andeks annab, ja wiimisel päwal mind ja kõik jurnud üles äratab, ja minule, kõige usklikkudega Kristuses, igawese elu annab. See on tõesti tõsi.

Kolmas peatükk.

Bühast Meie Isa palwest.

Meie Isa, kes ja oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, sinu riik tulgu, sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid mitte kiufatuse siise, waid peasta meid ära kurjast; sest sinu pärast on riik ja wägi ja auu nüüd ja igawesti. Amen.

Esimesed palwe sõnad.

Meie Isa, kes ja oled taewas.

Mis see on?

Sumal tahab meid see läbi armulikult kutsuda, et meie peame uskuma, teda meie õige Isa ja meid tema õiged lapsed olewat; et meie julgesti ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad!

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Sumala nimi on küll iseenesest püha, aga meie palume seeläbi palwest, et see ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgesti ja puhtasti õpetatakse ja meie ka pühasti kui Jumala lapsed jeda mõõda elame, kes aita meid, armas taewane Isa! Aga kes teist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Jumala nime, jelle eest hoia meid, armas taewane Isa!

Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenejest, aga meie palume jessinatjes palwes, et see ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Isa oma Püha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume, ja Jumala meele pärast elame, siin ajalikult ja seal igawesti.

Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda ka maa peal.

Mis see on?

Jumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta, aga meie palume jessinatjes palwes, et see ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumal kõik kurja nõuu ja tahtmist rikub ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Jumala nimi pühitseda ega tema riiki meie juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine; waid finnitab ja hoiab meid kindlasti omas sõnas ja usus meie otsani; see on tema armuline ja hea tahtmine.

Reljas palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.

Mis see on?

Sumal annab igapäewase leiba küll ilma meie palweta kõigile furjele inimestele, aga meie palume jessinatšes palwes, et tema meile annaks jeda mõista ja tänuga wastu wõtta meie igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib?

Kõik mis ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarwis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weiksed, raha, wara, waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, hea walitus, hea ilm, rahu, terwis, aamus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.

Wiies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on?

Meie palume jessinatšes palwes, et taewane Isa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale, ega nende pärast meile jeda keelda, mis meie palume; sest meie ei ole jeda mitte wäärt mis meie palume, ega pole jeda ka mitte teeninud; waid tema tahaks jeda meile kõik armuist anda, sest et meie iga päew palju pattu teeme ja selget nuhtlust teenime; siis tahame meie ka jüdamest andeks anda ja heal meelel head teha neile, kes meie wastu effiwad.

Kuues palve.

Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse.

Mis see on?

Jumal ei kiusa küll kedagi, aga meie palume jessinatjes palves, et Jumal meid tahaks hoida ja ülespidada, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta, ega saada ebanisu, kaksipidi mõtlemise ja mõne muu juure patu ja häbi sisse; ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

Seitsmes palve.

Waid peasta meid ära kurjast.

Mis see on?

Meie palume jessinatjes palves kui ühel hoobil, et taewane Isa meid tahaks peasta kõigesugusest ihu ja hinge waranduse ja auu kahjust; ja wiimaks, kui meie surmatunnikene tuleb, õndsja otja meile anda, ja armuga jessinatjest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Wiimsed palve sõnad.

Seft sinu pärast on riik ja wägi ja auu igawesti! Amen.

Mis on aamen?

See on, et mina pean kindlasti uskuma, et taewane Isa meie palwed heldesti on wastu wõtnud ja kuulnud; seft et tema ise meid on käskinud nõnda paluda ja töotanud, et tema meid tahab kuulda. Amen, aamen, see on: jah, jah, see peab nõnda fündima.

Neljas peatükk.

Bühast ristimisest.

I. Mis on ristimine?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on säetud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimses peatükis: **Minge ja õpetage kõit rahwast ja ristige neid Jumala Isa, Poja ja Büha Waimu nimel.**

II. Mis annab ehk saadab ristimine?

Tema saadab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja kuradist ja annab igawest õnnistust kõigile, kes seda usuvad, mis Jumala sõna ja töötused kuulutawad.

Mis on need Jumala sõnad ja töötused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Markuse raamatu wiimises peatükis: **Kes usub ja keda ristitakse, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, seda peab hukka mõistatama.**

III. Kuidas wõib wesi nii juuri asju teha?

Wesi ei tee seda tõesti mitte, waid Jumala sõna mis weega ja wee juures on, ja usk, mis seda Jumala sõna wee sees usub, sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on eluweşi, täis armu, ja uuesündimise pesemine Büha Waimu läbi, kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis:

Jumal on meid õndsaks teinud uuesjündimise pesemise ja Püha Vaimu uuendamise läbi, keda tema on wälja walanud meie peale rohkesti Jeesuse Kristuse, meie õnnistegija läbi, et meie tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele; see on tõsine sõna.

IV. Mis tähendab niifugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam (see on meie patune süda) peab igapäewase kahetsemise ja patustpöörmise läbi meie sees ära uputatud saama ja jurema kõige patu ja kurja himudega, ja igapäew jälle ette tulema ja ülestõusma see uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igawesti elama.

Kus see kirjutatud on?

Püha Paulus ütleb omas raamatus Rooma rahwale, uuendamas peatükis:

Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi surma sisse, et otsegu Kristus on üles äratatud surmuisest Issa annu läbi, meie ka nõnda peame uues elus käima.

Wiies peatükk.

Pühast altari sakramendist.

I. Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja weri, leiwa ja wiina all meile ristirahwale süüta ja juma, Kristusest enesest jäetud.

Kus see on firjutatud?

Nõnda firjutawad pühad ewangelistid: Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus sel ööl, mil teda ära anti, wöttis leiwa, tänas, murdis ja andis oma jüingritele ja ütles: Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks.

Selsamal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtusöömaega, tänas ja andis oma jüingritele ja ütles: Wõtke jooge kõik sealt seest, seesinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie ja mitme eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke, nii mitu korda, kui teie seist joote, minu mälestuseks.

II. Mis kasu on meil seejugu-sest söömise-st ja joomise-st?

Seda näitawad meile needsinatjed Kristuse sõnad: mis teie eest ära antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; see on, et meile sakramendi sees pattude andeksandmist, elu ja õnnistust nende sõnade läbi antakse; sest kus pattude andeksandmine on, seal on ka elu ja õnnistus.

III. Kuidas wõib ihulik söömine ja joomine nii suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda tõesti mitte, waid need Kristuse sõnad: mis teie eest ära antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks; need sõnad on ihuliku söömise ja joomise juures kui ülem asi sakramendis; ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad, pattude andeksandmine.

IV. Kes mõtab auufaste feesinatse saframendi wastu?

Paastuda ja ihu poolest ennaft walmistada on üks kaunis wäljaspidine kombe; aga see on dieti ja hästi walmistud, kellel usf on nendesinatse Kristuse sõnade peale: mis teie eest antakse ja ärawalatakse patude andeksandmiseks; aga kes neidsinatseid sõnu ei usfu, ehf kaksipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt, ega hästi walmistud, sest see sõna: teie eest, tahab selgeid usflikka südameid.

18. Das ist die erste Auflage dieses Buches, welche
als eine kleine Fortsetzung der ersten, die im Jahr 1848
erschienen ist, betrachtet werden kann. Die zweite Auflage
wurde im Jahr 1852 veröffentlicht und enthält eine
ganz neue Bearbeitung des Textes. Die dritte Auflage
erschien im Jahr 1860 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die vierte Auflage
wurde im Jahr 1870 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die fünfte Auflage
erschien im Jahr 1880 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die sechste Auflage
wurde im Jahr 1890 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die siebte Auflage
erschien im Jahr 1900 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die achte Auflage
wurde im Jahr 1910 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die neunte Auflage
erschien im Jahr 1920 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die zehnte Auflage
wurde im Jahr 1930 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die elfte Auflage
erschien im Jahr 1940 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die zwölfte Auflage
wurde im Jahr 1950 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die dreizehnte Auflage
erschien im Jahr 1960 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die vierzehnte Auflage
wurde im Jahr 1970 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die fünfzehnte Auflage
erschien im Jahr 1980 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die sechzehnte Auflage
wurde im Jahr 1990 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die siebzehnte Auflage
erschien im Jahr 2000 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches. Die achtzehnte Auflage
wurde im Jahr 2010 veröffentlicht und enthält
eine Reihe von Verbesserungen. Die neunzehnte Auflage
erschien im Jahr 2020 und ist eine vollständige
Neuauflage des Buches.

Bind 10 Kop.